MIESIĘCZNIK HERALDYCZNY

WYDAWANY PRZEZ ODDZIAŁ WARSZ. POLSKIEGO TOW. HERALDYCZNEGO

Nr. 9. **Warszawa, Wrzesień 1932.** **Rok XI.**

WARUNKI PRZEDPŁATY:
Członkowie Polskiego Towarzystwa Heraldycznego, którzy uiścili roczną wkładkę w wysokości 24 zł., otrzymują bezpłatnie „Miesięcznik" oraz „Rocznik". Prenumerata dla niecztonków na „Miesięcznik" wynosi rocznie w kraju: zł. 18, — zagranicą: zł. 20.

Członkowie Oddz. Lw. winni wpłacać na konto P. K. O. № 153.091, członkowie Oddz. Warsz. oraz niecztonkowie na konto P. K. O. № 21.621.
Korespondencję i artykuły nadsyłać pod adresem:
Tow. Heraldyczne, Bibl. Ord. Krasińskich, Okólnik 9

(W RAZIE PRZEWIDZIANEJ ODPOWIEDZI, ZAŁĄCZYĆ DO LISTU ZNACZEK POCZTOWY).

Ś. P.

JERZY ZWIERKOWSKI

Kontradmirał w st. sp., kawaler maltański, członek czynny i p. o. wiceprezesa Oddziału Warszawskiego P. T. H.

Zmarł w Casablanca w Marokku, dnia 11 czerwca 1932 r.

R. i. p.

Pol. Tow. Heraldyczne poniosło niepowetowaną stratę przez przedwczesną śmierć jednego z najczynniejszych, pełnego energji i oddania się Towarzystwu, współpracownika. Dzieląc się z Czytelnikami tą żałobną wieścią, odkładamy do następnego numeru obszerniejsze wspomnienie pośmiertne.

Redakcja

Rekognicjarz poborowy z księgi Nr. 46.

Księgi poborowe z połowy wieku XVI-go są nieocenionem źródłem dla heraldyki naszej. Złożone w liczbie przeszło 100 w Archiwum b. Komisji Skarbu wciąż przyciągają do siebie różnych badaczów dziejów ojczystych. Ponieważ księga № 46 nie była dotychczas drukiem ogłoszona, a zawiera nader ciekawe dane co do szlachty zamieszkującej w roku 1564 ziemię czerską, przeważnie powiaty grójecki i warecki, przeto uważałem za potrzebne podać ją w wyciągach. Wyciągi te są ułożone w alfabetycznym porządku, przyczem nazwiska szlachty podane są te jedynie, względem których nie zachodzi najmniejsza nawet wątpliwość co do używanego przez nią herbu.

Arynek h. Lubicz — Adam z Arynowa, pow. czerski, par. Mińsk. (lit. A-).

Barczewski h. Pobóg—Jan z Barczyny i Osin, pow. czerski, par. Mińsk. (lit. I. B.).

Belina h. Belina — Wawrzyniec, pleban z Ostrołęki, pow. warecki, Promny pow. grójecki; Aron z Wólki Wysokińskich, pow. grójecki z Pokrzywnej i Brońcic, pow. warecki, par. Stromiec, wyszli z Beliny w ziemi rawskiej [1]) (lit. L. B.).

Belski h. Przerowa — Stanisław z Belska Starego, pow. grójecki, par. Lewiczyn. (lit.-B.).

Bieliński h. Junosza — Ziemak, skarbnik czerski z Potycza, pow. czerski, par. Czersk. (lit. S. B.).

Bienięda h. Pobóg — Stanisław z Bienięd, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit. S. B.).

Bobrkowski h. Doliwa [2]) Stanisław z Bobrka, pow. warecki, par. Stromiec.

Bogutko h. Pomian [3]) — Andrzej z Bogutek, pow. czerski, par. Jazgarzew.

Boglewski h. Jelita — Mikołaj, podstoli ciechanowski, z Boglewic pow. warecki, par. Miedzechów. (lit. M. B.).

Boguskowski v. Bogustkowski h. Rawicz [4]) — Walenty z Boguskowa, pow. warecki, par. Rożniszew.

Boguskowski h. Topór — Wojciech z Boguskowa, pow. warecki, par. Rożniszew. (lit. A. B.).

Boniecki h. Bończa — Stanisław z Bończy Nagórnej, pow. warecki, par. Rożniszew. (lit. S. B.).

Bońko h. Pobóg — Mikołaj z Bońkowej wsi, pow. warecki, par. Wrociszewo. (lit. - B.)

Borowski h. Przerowa — Wojciech i Teofil, syn Wawrzyńca z Borowia i Nabrzezia, pow. czerski, par. Karczew. (lit. V. B.).

Boski h. Jasieńczyk — Andrzej, Grzegorz, Stanisław i Jan z Bożego, Gotard z Woli Boskiej, Piotr z Zastruża, pow. warecki, par. Stromiec. (lit. P. B.).

Branecki h. Przerowa — Maciej z Brankowa i Woli Braneckiej, pow. warecki, par. Wrociszewo. (lit. I. B.).

Brudziński h. Pobóg [5]) — Walenty w imieniu Wojciecha Boguskiego ze Stromca i Woli Stromieckiej, pow. warecki, par. Stromiec i z Długiej Woli, Kosiny i Bądkowa, pow. grójecki, par. Goszczyn. (lit. V. B.).

---

[1]) Wittyg, Szlachta ziemi rawskiej. [2]) Boniecki, Herbarz sub nomine. [3]) Boniecki. [4]) Boniecki. [5]) Wyszli z Brudzina pow. płoński. (Ks. Pobor. 41).

Brzeski h. Topór — Jan, sędzia i poborca czerski, z Brzeszcza i Woli Brzeskiej, pow. warecki, par. Stromiec.

Byczyński h. Leliwa [6]) — Jakób z Byczyny, pow. grójecki, par. Worowo. (lit. I. B.).

Całowański h. Pobóg — Jan z Całowanic i Wólki Całowańskiej, pow. czerski, par. Radwanków.

Cedrowski h. Szeliga — Kasper i Wawrzyniec z Cedrowic i Woli Cedrowskiej, pow. czerski, par. Sobików. (lit. S. C.).

Chaliński h. Jastrzębiec [7]) — Maciej, podstarości zakroczymski z Radwankowa, pow. czerski, par. Radwanków. (lit. M. H.).

Chrzczonowski h. Trzaska [8]) — Jan, podstarości latowicki z Zabiela, Toczysk, Róży i Zgórnicy, pow. czerski, par. Sebastjanów. (lit. I. K.).

Cieciszewski h. Roch II — Piotr, Andrzej, Jan i Jakób z Cieciszewa Wielkiego i Małego, z Słomczyna, Jemielna, Sosnki i Kliczyna, pow. czerski, par. Cieciszewo. (lit. P. C.).

Ciechliński v. Ciechniński h. Paprzyca — Marcin i Maciej, synowie Jana, z Ciechnina, pow. grójecki, par. Jeziora. (lit. I. Z.).

Cielejowski v. Celejowski h. Rawicz — Marcin z Celejowa, pow. czerski, par. Wilga, (pieczęć przyjacielska Braneckiego z h. Przerowa).

Czachowski h. Jasieńczyk — Jan z Czachowa, pow. grójecki, par. Jasieniec.

Czaplicki h. Topór [9]) — Aleksy w imieniu Anny Mińskiej z Kendzioraku, pow. czerski, par. Mińsk. (lit. A. C.).

Czapliński h. Szeliga—Jan i Andrzej z Czaplinka, pow. czerski, par. Sobików.

Czerwiński h. Lubicz — Marcin, Andrzej i Wawrzyniec z Kozietuł Wielkich, pow. grójecki, par. Goszczyn. (lit. V. C.).

Częstuniewski h. Lubicz — Marcin z Częstuniewa, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit. M. C.).

Czychorowski h. Prawdzic — Mikołaj, Stanisław, Jan, Paweł i Feliks z Czycher, Czycher-Wiatrowic i Woli Czychorowskiej, pow. warecki, par. Warka. (lit. M. C.).

Czyszkowski h. Ogończyk — Jan, cześnik liwski, z Czyszkowa, Zawad, Sulbin i Rudy, pow. czerski, par. Garwolin. (lit. I. C.).

Dąbieńki v. Dąbski h. Ogończyk [10]) — Władysław z Dąbia, pow. grójecki, par. Jasieniec.

Dąbrowski h. Paprzyca — Marcin, sędzia grodzki czerski, z Dąbrówki, Krępy i Czarnegolasu; Mikołaj i Wojciech z Dąbrówki. (lit. A. D.).

Dębski h. Radwan — Walenty z Dembego i Woli Dębskiej, pow. czerski, par. Latowicz. (lit.-D.).

Dłużewski h. Pobóg — Jan i Stanisław z Dłużewa i Woli Dłużewskiej, pow. czerski, par. Kołbiel. (lit. I.-).

Dobieski v. Dobiecki h. Pobóg — Jan z Dobiesza i Ustanówka Dobieskich, pow. czerski, par. Sobikowo. (lit. I. D.).

---

[6]) Boniecki podaje ich z herbem Bieleje. Zapewne był on podobny do Leliwy. [7]) Wyszli z Chalina w z. dobrzyńskiej (Biliński, Szl. Dobrz. Ms.) [8]) Wyszli z Chrzczonowic w z. rawskiej (Wittyg, Szlachta z. rawsk.). [9]) Wyszli z Czaplic z. łomżyńskiej (Boniecki). [10]) Boniecki.

D o b r z y n i e c k i h. Ciołek — Wawrzyniec, podstoli czerski z Dobrzyńca; Andrzej z Gremboszewa i Dobrzyńca-Ciołków, pow. czerski, par. Wawrzyńczewo i Kołbiel. (lit. L. D).

D r w a l e w s k i h. Przerowa — Stanisław z Drwalewa, pow. grójecki, par. Drwalew. (lit. S. D.).

D u c k i h. Jasieńczyk [11]) — Jan z Duckiej Woli i Miedzechówka, pow. warecki, par. Boglewice.

D u c z o l s k i h. Tarnąwa — Wawrzyniec, Kasper, Jakób, Jan z Duczoł, pow. czerski, par. Czersk. (lit.-D.).

D z i ę g i e l e w s k i h. Roch [12]) — Feliks z Niedziałki i Chrośli, pow. czerski, par. Mińsk.

F a l ę c k i h. Belina — Jan z Falęcin, Jasieńca i Kurczowskiej wsi, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit. I. F.).

F a l e ń s k i h. Korab — Jan, Krzysztof, syn niegdyś Andrzeja, Stanisław Baran, Sebastjan, syn Jana z Falenicy i Grabia, pow. czerski, par. Karczew. (lit. I. F.).

G l i n i e c k i h. Korab — Wojciech, pisarz ziem. czerski, z Glinek, pow. czerski, par. Góra. (litr. A. G.).

G ł o s k o w s k i h. Przerowa — Jan z Głoskowa, pow. czerski, pow. Garwolin.

G ł o s k o w s k i h. Jastrzębiec — Stanisław z Głoskowa i Seroczina, pow. czerski, par. Garwolin. (lit. S. G. wyciśnięte przez sprawcę Mikołaja Popielskiego).

G o l i a n h. Dębno [13]) — Piotr Białek, Hieronim Swiguł, Jakób Burak, Hieronim Dula, Stanisław Rusin, Stanisław Brulkowicz, Jakób Matjasowicz, Jakób Łagotka, Michał Dominikowicz z Golian Wielkich, pow. grójecki par. Łęczeszyce. (lit.-G.).

G o l i a ń s k i h. Przerowa — Jan, Andrzej, Wawrzyniec i Stanisław z Golianek, pow. grójecki, par. Drwalewo.

G ó r s k i h. Doliwa — Stanisław z Góry i Wilkowic, Paweł z Łupkowa i Woli Górskiej, pow. czerski, par. Góra. (lit. S. G.).

G o ś n i e w s k i h. Nowina — Aleksy Ciernowicz, Paweł Lasy, Augustyn Nowina, Andrzej Fabjan, Jan Sastor, Andrzej Dziwikowicz, Jan Kłosek, Wawrzyniec Mitkowicz z Gośniewic, pow. warecki, par. Warka. (lit. A. G.).

G o ś n i e w s k i h. Paprzyca — Mikołaj Pryczek, Bartłomiej Tworek z Gośniewic-Ołdaków, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit. I. G.).

G o ś n i e w s k i h. Rawicz [14]) — Marcin, Zygmunt i Stanisław, s. Jana Daka z Gośniewic-Ołdaków, pow. grójecki, par. Jasieniec.

G o ś n i e w s k i h. Szeliga — Maciej z Gośniewic, pow. warecki, par. Warka. (lit. M. G.).

G r a b o w s k i h. Grzymała [15]) — Paweł z Grabowa i Woli Grabowskiej, pow. warecki, par. Grabowo.

G r o b i c k i h. Trąby — Jakób z braćmi z Grobic, pow. czerski, par. Czersk. (lit.-G.).

G r o t o w s k i h. Paprzyca — Abracham Gromek, Marcin Mora, Adam Boruta Franciszek s. Stanisława Bębenka z Grotowa Nagórnego i Grochowa Borut, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit.-G.).

---

[11]) Boniecki. [12]) Wyszli z Dzięgielewa w ziemi sochaczewskiej. (Ks. Pob. 38). [13]) U Wittyga i Dziadulewicza, mylnie Golański, h. Dębno. [14]) Boniecki. [15]) Boniecki.

Grotowski h. Przerowa — Mikołaj Mysłek, Franciszek, Feliks, Franciszek Matysek z Grotowa Jaroch i Grotowa Starego, pow. grójecki, par. Lewiczyn.

Grzegorzewski h. Jasieńczyk — Jakób Pluta z Grzegorzewic, pow. warecki, par. Wrociszew. (lit. I-).

Jarczewski h. Ślepowron [16]) — Andrzej z Trzcianki, pow. czerski, par. Wilga.

Jasgarski v. Jazgarski h. Topór [17]) — Jan i Krzysztof z Jazgarzewa, pow. czerski, par. Jazgarzew. (lit. I. I.).

Jazgarzewski h. Ciołek — Stanisław z Jazgarzewa, pow. czerski, par. Jazgarzew. (lit. I. I.).

Jasieński h. Jasieńczyk — Maciej z Jasieńca, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit. M. I.).

Jastrzębski h. Łabędź — Jan, syn Hieronima i Jan, syn Mikołaja z Jastrzębiej, pow. grójecki, par. Przybyszew. (lit. I. I.).

Jaszczułt v. Jaszczułtowski h. Przerowa — Jan i Mikołaj Lubiech, Jan, syn Grzegorza, Bartłomiej z Jaszczułtów, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit.-I.).

Jaszewski h. Kołomasza — Maciej i Jerzy, pokojowy J. K. M. z Jaszewa i Osowa, pow. czerski, par. Jazgarzew. (lit. - I.).

Kamieński h. Przerowa — Feliks Kamiński Zawisza z Kamionki, pow. czerski, par. Garwolin. (lit. F. Z. K.).

Karczewski h. Jasieńczyk – Sebastjan z Karczewa, Jabłony i Woli Karczewskiej, pow. czerski, par. Karczew.

Kędzierzawski h. Ciołek [18]) — Mikołaj za Stanisława Leśnowolskiego kasztelana czerskiego z Słonawy, Gościęcic i Woli Gościckiej, pow. grójecki, par. Prażmów.

Kobyliński v. Kobylski h. Przerowa — Stanisław, Mikołaj i Walenty z Kobylina, pow. grójecki, par. Grójec. (ltt. S. K.).

Kociszewski h. Jasieńczyk — Kasper i Jan z Kociszewa, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit. I. K.).

Kołbielski h. Pobóg — Kasper z Woli Kołbielskiej, Ustanowa Kołbielskich, pow. czerski, par. Kołbiel. (lit. K. K.).

Korzeński h. — Doliwa — Jan, pleban z Jasiony, Borek i Korzenia, pow. warecki, par. Jasiona. (lit. I. K.).

Koziełkowski h. Rawicz [19]) — Stanisław z Kozła i Woli Belskiej, pow. grójecki, par. Łęczeszyce.

Kozietulski h. Abdank — Stefan, Jan i Andrzej Skarbkowie, Stanisław, Jan i Jerzy Dobkowie z Kozietuł, pow. grójecki, par. Goszczyn. (lit. S. K.).

Kożuchowski h. Doliwa — Stanisław, syn Jana z Kożuchowa, Woli Kożuchowskiej, Korzenic, Witasina i Jaruzela, pow. warecki, par. Jasiona. (lit. I. K.).

Kożuszkowski h. Pobóg — Stanisław i Jakób z Kożuszków, pow. grójecki, par. Goszczyn. (lit. S. K.).

Krobowski h. Przerowa — Stanisław z Woli Krobowskiej, pow. grójecki, par. Grójec. (lit. S. K.).

Kusowski h. Paprzyca — Mikołaj, syn Stanisława, Jan i Adam z Kus, pow. grójecki, par. Lewiczyn. (lit. S. K.).

---

[16]) Wittyg i Dziadulewicz: Nieznana szlachta, str. 121. [17]) Byli dawniej herbu Kołomasza, podobnie jak sąsiedzi ich Jaszewscy. [18]) Wyszli z Kędzierzawic w ziemi zakroczymskiej. (Wittyg, str. 132). [19]) Wittyg i Dziadulewicz: Nieznana szlachta polska, str. 154.

Laskowski h. Trzaska — Jan i Jakób z Lasek, pow. warecki, par. Warka. (lit.-L.)

Lasocki h. Pobóg (?) — Stanisław z Brzumina, Siedzewa, Piwonina, Piotr z Smiatkowa-Nagórnego, pow. czerski, par. Radwanków. (lit.-L.).

Lesiewski h. Półkozic[20]) — Joachim z Kruszczyna, pow. warecki, par. Mniszew. (lit. I. L.).

Lewicki h. Paprzyca[21]) — Marcin, pleban z Lewiczyna, pow. grójecki, par. Lewiczyn. (lit. I. L.).

Lewicki h. Prawdzic — Rafał z Zaborowia, Bartłomiej z Woli Lewickiej, pow. grójecki, par. Lewiczyn. (lit. B. L.).

Leżeński h. Nałęcz[22]) — Jan z Lipy, Bobrownik i Łukawy, pow. warecki, par. Głowaczewo. (lit.J.-).

Lichański h. Jasieńczyk[23]) — Sebastjan z Lichanic, pow. warecki, par. Wrociszewo.

Lichowski h. Pobóg — Jan i Stanisław z Lichowa, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit.-L.).

Lipski h. Rogala — Mikołaj i Jan z Lipia, pow. grójecki, par. Jeziora. (lit. M. L.).

Lisowski h. Leliwa — (Ci Lisowscy byli herbu Bieleje[24]), widocznie herb Bieleje przypominał wyglądem Leliwę). Mikołaj Ślepiec z Lisowa, pow. grójecki, par. Wyszomierzyce, (lit. M. L.) (pieczęć przyjacielska dla Stanisława Otrembusza).

Lękowski h. Prawdzic — Mikołaj, podstarości nowomiejski, z Łęku, pow. czerski, par. Cieciszew. (lit. M. L.).

Łączyński h. Kościesza — Stanisław, sprawca wdowy po kasztelanie warsz. Elżbiety Warszewickiej z Warszewicz, pow. czerski, par. Radwanków. (lit. S. L.).

Łoski h. Rogala — Gabryel z Łosia i Woli Łoskich, pow. czerski, par. Jazgarzew. (lit. G. L.).

Machnacki h. Rogala[25]) — Jan z Machnatki i Zalesia Machnackiego, pow. grójecki, par. Jeziora.

Magnuszewski h. Ogończyk[26]) — Marcin z Woli Magnuszewskiej, pow. warecki, par. Magnuszew.

Miastkowski h. Topór — Jakób z Miastkowa, Glinek, Krusówki, pow. czerski, par. Miastkowo. (lit.-M.).

Michałowski h. Jasieńczyk odm. — Stanisław, Mikołaj, Filip, Jan Galonka, Jan i Jerzy Galonka, Jan i Jerzy Włodek, Walenty i Stanisław Myszka z Michałowa i Michałówki, pow. warecki, par. Wrociszewo. (lit. S. M.).

Miedzechowski h. Jasieńczyk — Jan, Piotr, Jakób, Krzysztof i Bartłomiej z Miedzechowa, Miedzechówki i Lichanic, pow. warecki, par. Boglewice. (lit.-M.).

Mięskowski h. Mora[27]) — Adam, podstarości błoński. (lit. A. M.).

Mlędzki h. Prus III. — Stanisław, syn Jakóba, podsędka czerskiego i Jakób brat jego z Mlądza i Woli Mlądzkiej, pow. czerski par. Karczew. (lit. S. M.).

Mlekicki h. Prawdzic — Sebastjan, Florjan, Hieronim, Jan i Andrzej z Mlekidek, pow. grójecki, par. Łęczeszyce. (lit.-M.).

---

[20]) Wyszli w Lesiewa z. rawskiej. [21]) Ks. Rekognicji Nr. 8. [22]) Wyszli z Leżenic, w tymże powiecie i parafji. [23]) Boniecki. [24]) Potkański, Zapiski herbowe, Nr. 81 (Arch. Kom. hist. III, Kraków, 1886). [25]) Boniecki. [26]) Boniecki. [27]) Wyszli z Mięsek w ziemi zakroczymskiej.

Mniszewski h. Pobóg (?) — Wawrzyniec z Mniszewa i Woli Gaszczyńskiej, pow. warecki, par. Mniszew. (lit. L. M.).

Moczydłowski h. Ślepowron — Rosłan z Moczydłowa, pow. czerski, par. Góra. (lit. - M.).

Oborski h. Roch II — Jan, podkomorzy czerski, z Obór, Serafin z Obórek, pow. czerski, par. Cieciszew. (lit. Z. O.).

Oczesalski h. Paprzyca — Mikołaj, Zygmunt, Paweł, Jan i Jakób z Kłusek-Oczesał, pow. grójecki, par. Lewiczyn. (lit. I. -).

Odrzywolska h. Rogala[28]) — Józefa, wdowa po Stanisławie z Odrzywołu, pow. grójecki, par. Grójec.

Ogrodzieński h. Prus I. — Jan, Aleksy, Stanisław z Ogrodzienic, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit. - O.).

Okrąglicki h. Doliwa — Mikołaj z Okrąglicy i Kamienia, pow. warecki, par. Jasiona. (lit. M. O.).

Olszamowski h. Jasieńczyk — Paweł z Olszam, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit. P. O.).

Olszamowski h. Pobóg — Piotr, Wojciech, Stanisław Socha, Marcin, syn Jacka z Olszam-Oprzałek, pow. grójecki, par. Jasieniec. (lit. - O.).

✓Osiemborowski h. Ciołek[29]) — Hieronim Ciołek z Osiemborowa, pow. warecki, par. Magnuszew.

c. d. n. *Stanisław Dziadulewicz.*

O niektórych przekręconych w „Pamiętnikach Paska" nazwiskach szlacheckich.

Już dla samej historycznej ścisłości, — całkiem pomijając satysfakcję należną choćby po stu latach [1]) tym, których nazwiska zniekształcone zostały w Pamiętnikach — powinno być istotne brzmienie tych nazwisk ustalone, a przynajmniej próba ustalenia ich podjęta. Niewątpliwą jest też i to, że „Pamiętniki Paska", które nawet u wcale nieskorych do „chwalenia cudzego" Francuzów nader pochlebnej doczekały się oceny, autor zaś porównania z Saint Simon'em, Montaigne'em i Monluc'iem [2]), godne są nowej edycji od wszelkich — o ile to możliwe — błędów wolnej, może więc uwagi poniższe przydadzą się też nowemu wydawcy — komentatorowi Pamiętników.

W szkicu niniejszym wypisuję zniekształcone nazwiska kolejno t. j. w miarę jak pojawiają się w Pamiętnikach, posługując się przy tem ich wydaniem krytycznem, w swoim czasie z uznaniem przyjętem przez prasę, mianowicie opracowaniem Jana Czubka [3]).

Kilkanaście razy powtarza się w Pamiętnikach nazwisko: Piekarski. Że zawsze błędnie zamiast: Pikarski, to rzecz tem dziwniejsza, iż są to bliscy krewni autora Pamiętników, jeśli nie rodzeni to przyrodni wujowie Paska, który wobec tego winien

[28]) Boniecki, artykuł Dobrzyszewski. [29]) Boniecki, artykuł Ciołkowie.

[1]) Pierwsze wydanie „Pamiętników" pojawiło się w r. 1836. [2]) Histoire générale du IV-e siècle a nos jours. T. VI, str. 651. Wyd. w Paryżu w 1895 r. pod kierown. Lavisse'a i Rambaud'a. [3]) Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska. Opracował Jan Czubek. Wydanie krytyczne, zupełne. Wyd. Zakładu Narod. im. Ossolińskich.

był bardzo dobrze wiedzieć, jakie jest nazwiska tego brzmienie istotne. Wielki przyjaciel, życzliwy opiekun Paska ksiądz Adrjan Pikarski S. J. wymieniony jest między innymi Pikarskimi u Niesieckiego (Nies.-Bobr. VII, 309), gdyby zaś nawet przypuścić, że ks. Niesiecki pomylił się w pisowni nazwiska swojego głośnego przecież w Polsce konfratra „u trzech królów polskich kaznodziei", to wszelkie wątpliwości usuwa wymierzona przeciwko Jerzemu Lubomirskiemu epistoła ks. Adrjana, w której pisze m. in. „anim też ...ale starożytny Półkozic ...nie Piekarski ...ale Pikarski" i t. d. [4]).

Wspomniany w Pamiętnikach (s. 17 i 102) Charlewski, to także całkiem niewątpliwy lapsus. Nasze heraldyczne i genealogiczne dzieła nie znają rodziny tego nazwiska, nie zna też miejscowości Charlew, Charlewo czy Charlewy — Słownik Geogr., jest to więc niewątpliwie Charlęski, Charleński, Charliński vel Charłęski [5]), tak czy owak bez „w", bo ród ten wywodzi się z Charłęża w lubelskim. Według wszelkiego prawdopodobieństwa mówi Pasek o rotmistrzu chorągwi pancernej Adamie Charleńskim h. Bończa (Nies. - Bobr. III, 19).

Tetwin (s. 21 i 200) pierwotnie v. Toedwen, było jednak w użyciu pięć różnych pisowni tego nazwiska. W liście Czarnieckiego z 1663 r. „jmćpan oberster JKmości nazywany jest Tedwin [6]), w sufragjach na Korybuta tenże pułkownik Jan Kazimierz, podkomorzy derpski podpisał się jednak: Tetwin (h. Karp).

Kompanowskich (50) spisy nazwisk szlachty, herbarze etc. nie znają, zapewne więc i to nazwisko przekręcone jest w Pamiętnikach. Nies. - Bobr. V,30 wymienia Kampanowskiego (?). Tosamo jest zapewne z nieznanym również heraldykom naszym Przeorowskim. W „Pamiętn." Albrechta Radziwiłła wymieniony jest (miejsca niestety nie pomnę) niejaki Prozorowski, może więc tamto nazwisko jest przekręceniem tego (które znów jest może „polonizacją" Prozora).

Nieznani są również heraldykom naszym Nuczyńscy (Pamiętniki s. 85) zapewne więc i to nazwisko przekręcone zostało z „Nurzyńscy", których Nies. - Bobr. w t. VI, 588, nie podając herbu wymienia. „Rodzina" zalicza ich do h. Rawa.

Gąsiewski (s. 93, 106, 241) — recte Gosiewski, bo wywodzą się z Goś w zambrowskim (Bon. V, 315). Ale nawet Konstytucje nasywają hetmana niekiedy Gąsiewskim, choć zwykle (IV, 310, 316, 376 i w in.) prawidłowo: Gosiewskim. Facsimile podpisu hetmana zamieszczone w Sokołowskiego „Dziejach Polski" (V, 55): Wincenty Corwin Gosiewski — rozstrzyga wszelkie wątpliwości.

Kaczewskich (s. 94 i 101) także się we właściwych źródłach nie spotyka. W Pamiętnikach określony jest Kaczewski nieco bliżej, jako „Radomianin"; herbarze i t. p. znają dwa rody Kuczewskich, z tych jeden nie z radomskiego wprawdzie lecz z radomskowskiego [7]). Byli i w rawskim: Rawianin Pasek, niewątpliwie dla odróżnienia od znanych sobie swoich współpowietników, zaznacza przy tym tu, obcym, skąd pochodził. Nader prawdopodobnie mowa tu o którymś z KuczewskichRóžyców.

Napewno błędnie zapisane jest w Pamiętnikach (130) nazwisko Starołęckich. Michałowskiego „Księga Pamiętnicza" (803) podaje: „Kasztelania Żarnowska, po JMC Panu Duninie cnotliwym i myśliwym człeku, staruszku najmilszym, IMC Panu Olbrachtowi Starołęskiemu, Staroście Piotrkowskiemu". Również i Nies. - Bobr. (I, 303), po Grzegorzu Duninie (1643) a przed Janem Tęgoborskim (1678) wymienia

[4]) B. Kalicki: Xiądz Adrjan Pikarski i jego dziennik wyprawy przeciw Rakocemu 1657. Lwów, Biblj. Ossolińs. 1864. [5]) Borkowski i Wąsowicz: Elektorowie. Wyd. Tow. Herald. we Lwowie, 1910. [6]) L. Jenike: Stefan Czarniecki. Dokumenty, 167. [7]) Boniecki, Herbarz Polski, XIII, 101.

(nie podając dat ściśle) dwóch kasztelanów żarnowskich; z tych pierwszy: Starołęski h. Topór.

Łabiszowskich (130) żaden herbarz, spis szlachty etc. nie wymienia, bez kwestji więc błędnie i to zamiast Libiszowski (Nies. - Bobr. VI, 90 i n.); pisano ich też Lubiszewski i Lubieszowski (Bork. Spis nazwisk i Nies. - Bobr. IV, 452). Spowinowaceni byli parokrotnie z Jarzynami (Nies. - Bobr. ib. VI, 90), a zatem i z Paskami. Domniemanie co do błędu nabiera wszelkich cech prawdopodobieństwa, gdy się zważy jeszcze i to, że gniazdo tych Wieniawiczów, Libiszów (na płn. od Opoczna) odległe jest tylko o 11 klm od Studzianny Starołęskich, w domu których ów rzekomy „Łabiszowski" o pannę się starał; konkury w sąsiedztwie — rzecz zwykła.

Denhof (180), Donof, Denoff i Donhoff, — wszystkie te nachodzą się pisownie. Pierwotnie: von Doenhoff, z pochodzenia Niemcy. (H. własny).

Scypion (229); pisano ich także: Scipio. Wspomina ich Nies. - Bobr. VIII, 302. Nazwisko właściwe: Kampa („Rodzina", VI, 184).

Ostrzycki (252). U Nies. - Bobr. wprawdzie Ustrzycki (ale to w podejrzanej wartości „Dodatku" w X. t. 466). „Rodzina" (XIII, 116) pisze Ostrzycki, że jednak w „Elektorach" figuruje sześciu za Korybutem głosujących Ustrzyckich, to więc jest niewątpliwie właściwa pisownia nazwiska tych Przestrzaliczów.

Szumowski, wymieniony w Pamiętnikach (282) nazywa się u Nies. - Bobr. Szomowski (h. Lubicz). W „Elektorach" podpisał się tenże jednak: Szumowski.

Na wielkie trudności natrafia indentyfikacja Kardowskiego, o którym Pasek (Pam. 318) pisze, że to „jakiś krewny" Szembeka i Żeleckiego: Nies.-Bobr. (VIII, 614) pisze wprawdzie, że „Stanisław Szembek burgrabia krakowski . . . przybrał sobie w dożywotnią ligę Krystynę Zelecką", — o Kardowskich jednak — głucho wszędzie. Może przekręcone to z Karbowski, Karwowski lub wreszcie Garbowski czy nawet Nartowski? Po za faktem zniekształcenia tego nazwiska w Pamiętnikach, nic więcej na podstawie źródeł drukowanych ustalić nie można.

W r. 1671 wspomina Pasek o rotmistrzu Senderowskim (Pam. s. 328). Konstytucja z 1662 (Vol. Leg. IV, 406) mówi o rotmistrzu Sandarowskim i jego synowcu. Nies.-Bobr. (VIII, 599) nazywa ich Szandorowskimi a w t. V, 352: Szandyrowskim. Dunin-Borkowski („Spis nazwisk") wymienia Szandorowskich i Szandyrowskich, zdaje się więc rzeczą pewną, że pierwsza w tem nazwisku samogłoska, to nie „e" jak u Paska, lecz „a". (Może nazwisko to jest polonizacją madziarskiego Szandor?)

Tomasz Olszanowski (Pam. s. 330). Podług herbarza „Rodzina" wywodzą się z Olszam (nieznanych zresztą Słownikowi Geogr.), więc właściwie: Olszamowski, jak się też sześciu elektorów Korybuta podpisało a między nimi i „Thomasz" z ziemią wieluńską. Niektóre linje tego rodu pisały się jednak przez „n".

Modrzewski (403 i przypis Czubka „w rękopisie Modrzejowskiego. Krzysztof Modrzewski, wojski halicki, zginął pod Preszowem)".

Niemałe trudności nastręcza ustalenie tego nazwiska. Przedewszystkiem tedy ów przytoczony przez Czubka Krzysztof Modrzewski wojski halicki, nazywa się u Nies.-Bobr.: Modrzejowski, chociaż w „Rodzinie" (XI, 201): Modrzewski, — o tem jednak by rzeczony Krzysztof zginął pod Preszowem, nigdzie wzmianki nie nachodzę. Nies.-Bobr. (VI, 445) wymienia Modrzewskiego (Rolicza) imieniem Jędrzej, podczaszego sieradzkiego, starostę medyckiego, pułkownika królewskiego, który „fortuny swej i zdrowia dla ojczyzny nie żałował", a był potem podskarbim nadworn. koronnym, starostą przemyskim, komisarzem do rozgraniczenia od Węgier z sejmu 1683

(sejm ten stanął w styczniu, a więc przed wyprawą wiedeńską i kampanią węgiers., o tem jednak, by pod Preszowem czy Wiedniem zginął, nic nie mówi. Tego samego Andrzeja Modrzewskiego h. Rola, sławi i „Rodzina“ (l. c.) dodając, iż poległ w bitwie pod Wiedniem 1683 r., i że jedna z córek jego była za Łaszczem (o czem i Niesiecki), Encykl. Powsz. (wyd. ilustr.) nazywa jednak tegoż, pod Wiedniem poległego Andrzeja: Modrzejowskim, a i Konstytucje sejmu 1683 r. wyznaczają do granic od Węgier m. in. Andrzeia Modrzeiowskiego (Vol. Leg. V, 326). Łoś (Pamiętniki, 20) pisze iż Modrzejowski . . . wyratował hetmana, tonącego po załamaniu się mostu na Wiśle w czasie bitwy pod Warszawą i został za to starostą medyckim, a pani hetmanowa dała mu wieś Wołowe Oczy (błąd zam. Wielkie Oczy) pod Jaworowem. I ta jednak wskazówka nie pozwala ustalić ostatecznie czy to Modrzewski czy Modrzejowski, idąc bowiem za nią do nowszych — sądzić by należało— uwagi godnych źródeł, jak Słownik Geogr. (13, 345), dowiadujemy się raz: że klasztor dominikanów fundował w Wielkich Oczach Jędrzej Modrzewski w r. 1667, — a drugi raz, że „przywilejem wydanym d. 11 maja 1671 zezwala Michał Wiśniowiecki ze względu na wojskowe zasługi Jędrzeja Modrzejowskiego, cześnika sieradzkiego, ażeby wieś ową dziedziczną Wielkie Oczy“ i t. d., a wreszcie znów, że „Wielkie Oczy przeszły z rąk Modrzejowskich w posiadanie Łaszcza“ etc. Między elektorami Korybuta podpisany jest Modrzeiowski Andrzej podczaszy sieradzki. Ostatecznie więc Modrzewski czy Modrzejowski? Circulus vitiosus — rzekłby pan Jan Chryzostom, a powodem tego może to, że różni Modrzewscy pisali się niekiedy Modrzejowskimi i vice versa („Rodzina“ XI, 199 i 200).

Pomijam tu cały szereg nazwisk jak Bidzieński (Bidziński), Gomoleński (Gomoliński), Karpieński (Karpiński), Kraszowski (Kraszewski), Rupniowski (Rupniewski) i in., bo różnice między pisownią ich w Pamiętnikach, a ogólnie dziś przyjętą, są tak nieznaczne, że łatwo nazwiska te zidentyfikować, pozatem zaś wiele z nich różnie różnemi czasy pisano i to jest w wielu wypadkach już i w naszych heraldycznych i t. p. dziełach ustalane.

W związku z temi rozważaniami nasuwa się pytanie, skąd wzięło się w Pamiętnikach tyle i to tak osobliwych pomyłek? Czubek (i in.) wskazując na cały jeszcze szereg błędów m. in. także w dziedzinie nazw (Książe Cesarski zam. Czerkaski, za Wizytkami zam. Wiskitkami, Horskim zam. Słońskim, Marcina zam. Marcjana, Miszowski zam. Misiowski i t. d. i t. d.) przypuszcza że t. zw. rękopis Paska nie jest faktycznie jego manuskryptem, lecz tylko Paskowego rękopisu nader niedbale dokonaną kopją (Pamiętniki, wstęp XXII i XXIII). Przypuszczenie to wydaje mi się jednak słusznem.

Przestudjowawszy gruntownie całe Pamiętniki doszedłem i ja do przekonania, że istniejący do dziś rękopis nie wyszedł z pod pióra Paska, — ale też, że i kopją nie jest. Jest to dyktat pana Jana Chryzostoma, w miarę dyktanda przenoszony odrazu na papier przez jakiegoś domowego skrybę — famulusa, jakiegoś Dyndalskiego, któremu Pasek może nie tak sprawnie władający teraz piórem jak ongi szablą czy obuszkiem, może i „zaigrawszy oko“ na starość, zapewne i szepleniący nieco — dyktował swoje wspomnienia w chwilach wolnych od swoich wielolicznych zajęć. Pomijając kilkadziesiąt innych pomyłek, wyraźnie wskazujących na to, że tylko niedość wyraźny dyktat (no i pomierna inteligencja skryby acz łacinnika) mógł je spowodować, nasuwa się jako probierz fakt, że nazwiska niektórych (tychsamych) osób, pisane są rozmaicie. Tak np. Zaremba Jędrzej (Pam. str. 58) i Jędrzej Za-

ręba (130) i tak np. Samuela Dembowskiego (315) i Samuelem Dębowskim (328),— to błędy w dyktandach właśnie bardzo charakterystyczne. Gdyby manuskrypt wyszedł był z pod pióra samego Paska, pomyłki takie nie byłyby się wkradły, pisownia tych nazwisk byłaby jednolita. Z tem większą można to powiedzieć pewnością, że w obu wypadkach mowa jest nie o ludziach obcych, lecz o osobach bardzo dobrze Paskowi znanych, bo Zaremba to stary towarzysz broni z duńskiej jeszcze i moskiewskiej kampanji, a Dembowski nawet bliski Paska krewny.

Niewesoła tego wszystkiego konkluzja, — ta mianowicie, że oryginał „rękopisu" nie istnieje, więc i brakujące końcowe, środkowe a niestety i początkowe, najciekawsze Pamiętników karty już się nie znajdą.

Fr. Kamocki.

Wspomnienia pośmiertne.

Ś. p. LESŁAWA SEMKOWICZOWA.

Dnia 27 lipca 1932 r. zmarła w Krakowie, przeżywszy lat 52, Lesława z Bursów Władysławowa Semkowiczowa, żona profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, członka czynnego Polskiej Akademji Umiejętności i prezesa honorowego Polskiego Towarzystwa Heraldycznego. Pochowana została dnia 29 lipca r. b. na cmentarzu rakowickim w Krakowie.

Cześć Jej pamięci!

Ś. p. STANISŁAW ks. LUBOMIRSKI.

Dnia 16 sierpnia 1932 r. zmarł w Karlovych Varach Stanisław Sebastjan ks. Lubomirski h. Śreniawa, członek Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Heraldycznego.

Ś. p. Stanisław, właściciel dóbr ziemskich urodził się dnia 31.I.1875 r. w Krakowie, jako syn ks. Eugenjusza-Adolfa, dziedzica dóbr Kruszyna i Róży z hr. Zamoyskich h. Jelita, a bratanek ks. Jana Tadeusza, wybitnego ekonomisty i wydawcy „Kodeksu dyplomatycznego Mazowsza".

Zmarły piastował cały szereg godności w instytucjach przemysłowo-bankowych, był prezesem Centralnego Związku Przemysłu Polskiego, Rady Banku Handlowego etc. etc. zaskarbiając sobie na różnych posterunkach pracy społecznej wysokie poważanie i uznanie dzięki nietylko swemu nazwisku, ale przedewszystkiem osobistej wybitnej wartości. Pochowany został dnia 22 sierpnia b. r. na cmentarzu powązkowskim w Warszawie.

Cześć Jego pamięci!

Sprawozdania i Recenzje.

Łoza Stanisław: Rodziny polskie pochodzenia cudzoziemskiego, osiadłe w Warszawie i okolicach. T. I. Wyd. i druk Zakł. Graf. Galewski i Dau. Warszawa, 1932, str. 184 + 4 nl.

Dawno zapowiadany tom I dzieła p. Stanisława Łozy ukazał się na półkach księgarskich. Przyjęty został z zaciekawieniem, a jak świadczy zamieszczona na końcu lista przedpłacicieli, był nawet wyczekiwany.

Nie dziwimy się temu. O ile literatura heraldyczna polska jest dość obfita, a także istnieje sporo, mniejszych lub większych monografij genealogicznych szlacheckich, o tyle raczej ubodzy jesteśmy w dzieła o rodach mieszczańskich. Istnieją, zapewne, opracowania charakteru ogólnego, ale brak zestawionych i ogłoszonych, na wzór wydawnictw o szlachcie, źródeł. Jest to o tyle zrozumiałe, że całokształt naszego życia opierał się dotychczas na kręgosłupie wielkiej demokracji szlacheckiej, znaczniejsze rody mieszczańskie koligaciły się łatwo w ostatniem stuleciu ze szlachtą, a zarówno kupiectwo, jak t. zw. zawody wolne, będące gdzieindziej domeną stanu trzeciego, wchłonęły u nas ogromną ilość wyzutej z ziemi szlachty.

Kodeks Napoleona, rządzący znaczną częścią Polski od przeszło wieku, wypadki polityczne, powodujące pozbawianie praw stanu, wreszcie instynktowna niechęć do zruszczonej, przeniesieniem do Petersburga Heroldji Królestwa Polskiego— dokonały również dzieła egalitaryzmu. Nieco dawniej osiadłe w Polsce rodziny mieszczańskie i szeroki ogół szlachty stanowią dziś jedną warstwę, do której od zakończenia wojny świa-

towej szturmują zwycięsko sfery ludowe, zbrojne w dyplomy wyższego wykształcenia. Proces mieszania się warstw postępuje; trafiają się już nawet prace genealogiczne o rodach chłopskich, wykazujące ich parowiekową nieraz egzystencję na jednem miejscu.

Czytelnik dzieła p. Łozy zauważy odrazu, że na 40 objętych niem rodzin 19, a więc prawie połowa, jest herbowych, mimo, że trybem życia i zatrudnieniami tkwiły w mieszczaństwie. Jak to się stało? A więc widzimy, że niektóre z tych rodzin przyniosły ze sobą stare znaki herbowne z Niemiec, Szkocji lub Szwajcarji. Nie zawsze zresztą musiały to być pierwotnie znaki rodowe szlacheckie; znamy przecież staromieszczańskie lub nawet chłopskie godła rodowe w Zachodniej Europie. Inne pracą swoich wybitnych przedstawicieli osiągnęły przywilej dziedzicznego szlachectwa, bądź jeszcze za Rzeczypospolitej, bądź w Królestwie Kongresowem. Połowa pozostała w stanie miejskim, nie mając interesu w przechodzeniu do szlachty, nawet mimo koligacyj i wżycia się w polskość, bo herb szlachecki był wówczas już tylko pamiątką, a nie realnym przywilejem.

P. Łoza opracował swoją książkę sumiennie. Źródłami mu były: Archiwum akt dawnych, akta Heroldji (zwróconej z Rosji), archiwa zborów protestanckich i parafij katolickich, wreszcie — roczniki „Kurjera Warszawskiego". Pozatem korzystał obficie z dokumentów, złożonych mu do dyspozycji przez rodziny zainteresowane.

Obrał metodę opracowywania genealogji stopniowanemi wykazami, jedynie możliwemi w książce, a pozwalającemi zainteresowanym sporządzić w każdej chwili drzewo genealogiczne. Za punkt wyjścia brał przodka, który przybył do Polski, za punkt zamknięcia — lata obecne.

Jest to więc typ dzieła genealogicznego, ograniczonego w czasie i przestrzeni: w czasie— latami od przeważnie XVIII wieku, kiedy omawiane rodziny w Polsce się znalazły, do naszych czasów, w przestrzeni — miejscem zamieszkania, t. j. Warszawą i okolicami.

Tutaj musimy zwrócić uwagę autora, że co do czasu nie utrzymał się całkowicie w normie. Jeżeli bowiem punktem wyjścia ma być XVIII wiek, to co tu robią Fukierowie, stary patrycjat warszawski z XVI wieku? Z drugiej strony, nie szukając nawet bardzo pilnie, spotykamy rodziny z XIX stulecia, liczące sobie zaledwie 3-cie w Polsce pokolenie. Takie niesharmonizowanie szpeci książkę.

Co się tyczy wykorzystania źródeł, to, bez względu na znaną sumienność autora, przestrzegamy go przed zbytnią łagodnością w stosunku do źródeł familijnych. Z natury rzeczy zainteresowani mają skłonność do wyolbrzymiania ilustracyj rodzinnych, zrozumiałą dążność do mimowolnej przesady. To jest ludzkie. Tymczasem podobne, a nawet jednakowe, brzmienie nazwiska może niekiedy — skłamać. Dalecy jesteśmy od czynienia p. Łozie jakiegokolwiek konkretnego w tej mierze zarzutu, ale pragnęlibyśmy, aby w dalszym ciągu swej pracy miał to niezmiennie na uwadze.

Wszystkie opracowane rodziny są pochodzenia aryjskiego. Według przynależności narodowej, 34 rodziny przyszły z różnych części Niemiec (niektóre w epoce porozbiorowej—przez Wielkopolskę), 2 — ze Szwecji, po 1 — z Francji, Szkocji, Szwajcarji i Włoch. Według przynależności wyznaniowej, 29 rodzin należało do kościoła augsburskiego, 6 — do reformowanego, 5 zaś — do katolickiego. Oczywiście, stosunek ten pierwotny zmienił się z czasem znacznie na korzyść katolicyzmu.

Książka zawiera genealogje: Boetticherów h. wł., Bonnetów h. Pawiniec, Bormanów h. wł., Brunów h. Łabędź, Colbergów h. Kołobrzeg, bar. Danglów h. wł., Fukierów h. wł., Gayów, Gebethnerów, Gepnerów h. wł., Hennebergów h. wł., Hersów, Hoserów h. wł., Lilpopów, Lindów h. Słownik, Lothów h. wł., Machlejdów, Malczów, Marconich, Mencków, Müllerów, Norblinów de la Gourdaine, Oppmanów, Pfeiffrów, de Phullów h. wł., Pothsów h. Trójstrzał, Rentlów, Rossmannów h. wł., Schlenkerów, Schuchów h. Pracydar, Simmlerów h. wł., Spiessów, Strasburgerów, Temlerów, Troschlów, Ulrichów, Waydlów, Wernerów h. Miron, Wolffów i Woydów h. Dobrorad. Niezmiernie starożytne, stosownie do wywodu p. Łozy, są genealogje: Phullów, Machlejdów i Simmlerów.

Następny tom jest w opracowaniu. Należy życzyć autorowi i czytelnikom, aby był równie porządnie ułożony i starannie wydany, jak I. Papier, czcionki i korekta — bez zarzutu. 18 herbów w wykonaniu p.p. Bohdana Marconiego i Władysława Śliwonika jest prawdziwą ozdobą pięknej książki wydanej w nieznacznym nakładzie.

Antoni Bogusławski.

Borszczak I.: Wełykyj Mazepyneć Hryhor Orłyk, gen.-porucznyk Ludowyka XV (1742—1759), Lwów 1932, str. 206 + 7 ilustracyj.

W ostatniej swej pracy, opartej na bardzo bogatym materjale archiwalnym, zebranym w archiwach Francji i Anglji, przedstawił p. Borszczak dzieje dotąd nieznanej, a ze wszechmiar ciekawej osobistości Grzegorza Orlika, dyplomaty i oficera w służbie Ludwika XV.

Grzegorz Orlik był synem hetmana Filipa (* 11/X 1672, ∞ 23/XI 1698 w Połtawie Annę Hercyk, córkę Pawła pułkownika połtawskiego, † 26/V 1742 w Jasach) urodzonym w Baturynie w 1702 r.; po służbie w armjach szweckiej, saskiej i polskiej, przeszedł na służbę wojskową francuską, w czasie której używany był parokrotnie w misjach dyplomatycznych na terenie Bliskiego Wschodu, a w końcu dopuszczony został do t. zw. Secret du Roi (tajna dyplomacja królewska). Zmarł Grzegorz O. 4/XI 1799 od rany odniesionej w bitwie pod Bergen, jako gen. porucznik, francuski hrabia i kawaler ord. Św. Ludwika. Żonaty był (∞ 1747 Wersal) z Luizą Heleną margrabianką Le Brune de Dinteville, damą dworu francuskiego. Książka powyższa, podająca rozliczne nieznane dotychczas szczegóły do dziejów dyplomacji europejskiej XVIII w., nie zajęłaby nas na tem miejscu, gdyby nie fakt. że autor podał w niej również dane, odnoszące się do Orlików wogóle, któremi zająć się bliżej uważamy za rzecz wskazaną.

Za źródło do rozważań na temat pochodzenia Orlików posłużyła p. Borszczakowi notatka genealogiczna, złożona przez Grzegorza Orlika w 1747 r., a znajdująca się w archiwum Dinteville'ów.

Ród swój wyprowadza Grzegorz O. od Stanisława Orlika, żyjącego 1121 r. stwierdza dalej, że rodzina żyła pierwotnie w Czechach, stamtąd w czasie wojen husyckich t. zn. w XV w. wyemigrowała do Polski, a w 1624 r. dostała od ces. Ferdynanda dyplom dla „hrabiego Orlika z Moraw", wkońcu zestawia Grzegorz O. ostatnie pokolenia swej rodziny powołując się na Niesieckiego i postanowienia sejmowe (odnośnie jego dziada Stefana); w drugiej części notatki jest mowa o rodzinie hetmanowej Anny Orlikowej t. j. o Hercykach, których Grzegorz wyprowadza z Litwy i którym przypisuje herb Lubicz.

Jest rzeczą dziwną, że p. Borszczak, który do wiadomości o Hercykach odnosi się krytycznie i wykazuje ich nieprawdziwość, gdyż rodzina ta miała być pochodzenia żydowskiego z Humania, przyjął bezkrytycznie wiadomość o Orlikach, twierdzac gołosłownie, iż trudno jest tutaj coś dodać, gdyż niema żadnych innych źródeł. Przejdźmy te wiadomości po kolei. Kwestja pochodzenia Orlików jest w literaturze czesko-niemieckiej przedstawiona jasno i zgodnie — vide: Siebmacher, Grosses u. Allgemeines Wappenbuch, IV Bd. 10 Abt. Der Mährische Adel, Nürnberg 1899, str. 92 i tab. 72; Ottuv Slovnik naučný, Praha 1903, T. XVIII. str. 880; Pilnáček J. Staromoravští rodové, Kroměříž 1926, str. 474. Wyżej nazwani autorowie uważają rodzinę Orlików za rodzinę staropolską, należącą do rodu Nowinów, której jedna linja dość zresztą późno, bo pod koniec XVI w. przybyła do Czech i osiedliła się na Morawach i Śląsku. Tym, który z Polski do Czech w 1587 r. emigrował miał być Stanisław Orlik, stronnik arcyks. Maksymiljana. Czescy Orlikowie odegrali dość znaczną rolę i uzyskali baronję (1624) a potem i tytuł hrabiowski (1753), by wreszcie w 1810 r. wymrzeć w męskiem pogłowiu. W Polsce Orlikowie pieczętowali się Nowiną, fakt, że i czescy Orlikowie używali tego samego herbu, dowodzi również tego, że z Polski do Czech, a nie odwrotnie, przesiedliła się część tej rodziny. Notatka Grzegorza O. mówi o cesarskim dyplomie, jaki w 1624 r. dostał hrabia Orlik, jest to wiadomość mylna, w tym bowiem roku rodzina uzyskała tytuł baronowski, a nie hrabiowski.

Wspomina dalej Grzegorz O., iż postanowienia sejmu z 1660 r. wychwalają męstwo jego dziada Stefana, otóż i ta wiadomość jest nieścisła — w 1660 r. sejmu nie było, chodzi tutaj o Konstytucję W. Ks. Litewskiego z 1662 r., która zdjęła z niektórych obywateli woj. smoleńskiego, między innymi ze Stefana Orlika, kondemnaty za poddanie twierdzy smoleńskiej, w uznaniu ich późniejszych czynów wojennych (Volumina Legum, Petersburg 1859, T. IV str. 423). Wobec tylu dowolności w tej krótkiej notatce, trudno nam jest przyjąć także i dane genealogiczne, odnoszące się do czterech ostatnich przed Grzegorzem Orlikiem pokoleń jego rodziny, dopóki nie znajdziemy na nie pewniejszego świadectwa. Jak dotąd zresztą, to nawet kwestja przynależności hetmana Filipa Orlika do tej rodziny Orlików, która pieczętowała się Nowiną nie jest zupełnie pewna, faktem jest tylko, że i on i syn jego gen. porucznik Grzegorz O. herbu tego używali, a ten ostatni będąc na emigracji i w służbie saskiej z Orlikami śląskimi utrzymywał bliskie stosunki.

W ciekawej i cennej skądinąd książce p. Borszczaka to lekceważące potraktowanie kwestji pochodzenia jej bohatera jest przykrym dysonansem.

Emil Bielecki.

Recenzja t. X. „Rocznika Tow. Heraldycznego" (Clenodia Długosza).

Dr. Helena Polaczkówna, docent Uniw. Poznań., nasza stała współpracowniczka, zamieściła w Kwartalniku historycznym lwowskim (R. XLVI, t. I. zesz. 1—2, str. 198—207) obszerną recenzję wydawnictwa Clenodiów Długosza, opra-

cowanego przez Dra Marjana Friedberga. Omówienie Dr. Polaczkówny wykracza poza ramy zwykłej recenzji. Autorka zamieściła cały szereg nadzwyczaj cennych uwag i spostrzeżeń w przedmiocie rozwoju naszej heraldyki, a opartych na źródłach i literaturze polskiej lub zachodnio-europejskiej.

Kryczyński Leon: Bibljografja do historji Tatarów w Polsce za lata 1922—1932. Rocznik Tatarski. Wilno, 1932 i odb. Wilno, 1932, str. 17 + 3 nl. Znany badacz na polu dziejów Tatarszczyzny w Polsce uwzględnił w swojej „Bibljografji" i dział heraldyki i genealogji podając 9 pozycyj bibljograficznych w tym dziale.

Kronika.

Uzupełnienia do wykazu portretów wołyńskich.

Członek P. T. H. p. Jan Antoni hr. Miączyński nadsyła nam spis portretów rodzinnych, będących do roku 1915 w dobrach Antoniego hr. Miączyńskiego Satyjowie na Wołyniu w pow. dubieńskim, następnie przewiezionych do Lwowa, a stamtąd do Lublina gdzie są obecnie w jego posiadaniu. Tyczą się one przeważnie osób żyjących ongiś na Wołyniu, tam odgrywających rolę i posiadających majątki.

Są one mianowicie:

1. Daniłowiczowa Aleksandrowa Anna z Denhoffów, starościna parczewska.
2. Hulewicz Wojutyński Feliks, podkomorzy łucki, kaw. ord. św. Stanisława.
3. Hulewicz - Wojutyński Karol, marszałek szlach. pow. dubieńskiego.
4. Hulewiczowa-Wojutyńska Fabja z Bożeniec-Jełowickich, marszałkowa dubieńska.
5. Kornelowski Józef, marszałek szlach. pow. lityńskiego.
6. Kornelowska Justyna z Chołoniewskich, marszałkowa lityńska.
7. Krasiński Adam-Stanisław, biskup kamieniecki.
8. Ledóchowscy Józef-Zacharjasz i Marja-Rozalja z Zakrzewskich, szambelanostwo dworu pol. (portret wspólny).
9. Miączyński Atanazy, podskarbi w. kor., wojewoda wołyński.
10. Miączyński Józef-Antoni, generał porucznik wojsk kor.
11. Miączyńska Katarzyna z Potockich, żona poprzedniego.
12. Miączyńska Magdalena z Męcińskich, starościna krzepicka.
13. Miączyńska Aniela-Alfonsyna z Jaxa-Chamców, starościna kamienopolska i smidyńska.
14. Radziwiłł Hieronim - Florjan, chorąży w. lit.
15. Radziwiłłowa Aniela z Miączyńskich, chorążyna w. lit.
16. Sanguszkowa Barbara z Duninów, marszałkowa w. lit.
17. Sierakowska Elżbieta-Barbara z Miączyńskich, strażnikowa w. kor.

Nazwiska szewców poznańskich z XVII—XVIII w. i rodzina filozofa Hoene-Wrońskiego.

P. Zygmunt Zaleski w artykule „Cech szewski poznański do r. 1793" (Kronika m. Poznania, R. X. Nr. 2/3 z r. 1932) zamieścił katalog nazwisk braci cechowych z lat 1658—67, 1672, 1678—87, 1759—93. Spisy z innych lat nie zachowały się do naszych czasów. W archiwum cechu szewskiego zachowały się w liczbie kilku t. zw. świadectwa dobrego urodzenia przedkładane starszyźnie cechowej przy przyjmowaniu kandydatów do cechu.

Autor cytuje takie świadectwo dobrego urodzenia z roku 1698, wystawione przez opata lubiąskiego dla Wincentego Heyna, syna Marcina, chłopa z Seyfersdorfu i Anny z Jodlinów. Nazwisko to nosił później architekt Antoni Heyn al. Heyna al. Hoene, ojciec filozofa Józefa Hoene-Wrońskiego. Badaczka pochodzenia rodziny filozofa p. Marja ze Sławskich Wicherkiewiczowa wywiodła tę rodzinę z nieznanej w Czechach miejscowości Leydersdorf, co nastąpiło wskutek złego odczytania tekstu, a teraz dopiero zostało sprostowane dzięki badaniom Z. Zaleskiego.

Sprawa usunięcia godła państwowego z miejsc nieodpowiednich.

Jak się dowiadujemy Dyrekcje Monopolu Tytoniowego i Zapałczanego postanowiły wydać rozporządzenie w sprawie usunięcia godła państwowego z pudełek do zapałek, z wyrobów tytoniowych oraz z szyldów składnic i sklepów sprzedających takież wyroby. Pomijając sam fakt, że obecnie obowiązująca podobizna herbu Polski nie odpowiada zasadom heraldycznym i tradycji historycznej, z radością witamy ten objaw szacunku dla prastarego symbolu państwowości polskiej. Jest już bowiem czas najwyższy, aby usunąć z tego rodzaju szyldzików prawdziwe dziwolągi heraldyczne, które dyskredytują naszego pięknego Orła Białego.

Zagadnienia i Odpowiedzi.

Zagadnienie Nr. 141.

Jerzy Tetmajer (Tettmayer), kapitan gwardji kor., żyjący cca 1716—64 miał być żonaty z ks. Gedroić, proszę o wszelkie dane odnoszące się do Jerzego T. i jego żony. Stanisław, Wojciech i Aleksander T., którzy w 1794 otrzymali szlachectwo z przyd. Przerwa, mieli być synami Jerzego i Gedroicówny. *E. B.*

Zagadnienie Nr. 142.

Proszę uprzejmie o wiadomości, tyczące się ks. Mieczysława Korybut Woronieckiego ur. 7.3.1825 r. w Skurowie. Brał czynny udział w powstaniu węgierskiem i został przez Austryjaków powieszony w Peszcie w 1849 r. Gdzie się znajduje m. Skurów, w której się urodził, kto byli jego rodzice, czy miał rodzeństwo, czy był żonaty i czy pozostawił potomstwo *S. K. W.*

Zagadnienie Nr. 143.

Czy niewiadomem jest komu, czy istnieją jeszcze członkowie rodziny ks. Korybut Woronieckich z linji t. z. Galicyjskiej, pochodzącej od księcia Korybut Woronieckiego i żony jego Bitterman z domu. *S. K. W.*

Zagadnienie Nr. 144

Bartoszewicz w dziele: „Żywoty znakomitych mężów polskich XVIII w." po podaniu biografji Jerzego Ożarowskiego, oboźnego w. kor., wspomina, iż szczegóły, tyczące się jego rodziny czerpał z genealogji tegoż rodu, wypisanej przez Jerzego Ożarowskiego, szambelana Stanisława Augusta. Może ktoś z Szan. Członków P. T. H. będzie mógł mnie poinformować, gdzie obecnie znajduje się ta genealogja. *Z. O.*

Zagadnienie Nr. 145.

1. Skąd pochodził, i gdzie się około 1670 r. urodził Jerzy z Karłowa Karłowski, który z powodu przyjęcia wyznania kalwińskiego emigrował do Eperies (Węgry Północne) i z Anny Janickiej pozostawił syna Andrzeja urodzonego cca 1700 r., żonatego z Katarzyną Podhorską, tychże synem był Jan, urodzony w Turak 1751 r., zmarły w Eperies w 1795 r., żonaty z Eleonorą Moeszówną?

2. Do której rodziny polskiej należała powyższa Anna Janicka, jakich miała rodziców, jakim herbem pieczętowali się ci Janiccy?

3. Czy Eleonora Moeszówna pochodziła z rodziny, do której należy przemysłowiec, właściciel fabryki papieru Dr. Aleksander Moes, w Pilicy pod Wolbromem i w Choroszczu pod Białymstokiem?

Kto z Szan. Czł. P. T. H. dopomoże mi łaskawie do wyświetlenia pochodzenia Karłowskiego, Janickiej i Moeszówny? *Z. Cz.*

Zagadnienie Nr. 146.

Konstanty Olizar, dziedzic Szczyljówki i Studenicy z. kijowskiej oraz Kmitowa z. wołyńskiej, marszałek szlachty gub. wołyń., syn Leonarda O. i Didkowskiej h. Sas, ożenił się około r. 1830 z Olimpją (?) (Borkowski, Roczn. szl. pol.) ks. Woroniecką. Proszę o dane z jakiej linji ks. Woronieckich wywodziła się ta Olimpja i z kogo się rodziła. Konstanty O. był ożeniony 2 v. z Kamillą Iżycką. *J. O. P.*

Odpowiedź na zagadnienie Nr. 54.

W rzadkim druku p. tyt. „Catalogus Fratrum Vivorum et Mortuorum Vinculo Christianae Charitatis Sociatorum seu Confraternitatis Philadelphicae Zolo et Opera P. Rmi Gaspari Sokołowski Volboriensis, postea Vladislaviensis Canonici Anno 1741 in Ecclesia Parochiali Vladislaviensi canonice crectae, et a Sancta Sede Apostolica in in perpetum confirmatae. Elapso primo ab institutione hujus Congregationis Saeculo Anno 1841 renovatus". Wymienieni są w spisie: „Series Fratrum Mortuorum Congregationis Philadelphicae, atque Annus Obitus Cujuslibet ab ipso erectionis exordio" pod 1807 r. D(ominus) Sebast. (ianus) Rudziński, a pod 1808 r. D(ominus) Adalb(ertus) Rudziński. Książeczka wielkości 15 × 9 liczy 46 stron jest każdego czasu do wglądu. *Z. Czapla.*

Odpowiedź na zagadnienie Nr. 136.

Puhar z kryształu sporządzony był najprawdopodobniej z okazji chrztu Fryderyka Alojzego Brühla, późniejszego generała artylerji koronnej. Urodził się w Dreznie 1739 r. jako syn Henryka hr. Brühla, ministra saskiego i Marji Kolowrat. W r. 1749 ojciec jego Henryk wywiódł się fałszywie ze szlachectwa polskiego jako pochodzący od Ocieskich z Ocieszyna h. Jastrzębiec chcąc dać podstawę prawną do kupna od Królowej Leszczyńskiej dóbr sierakowskich. Fryderyk Alojzy Brühl uzyskał dopiero od Stanisława Augusta w r. 1768 indygenat polski. Brühlowie używali herbu: na tarczy pięciopolowej w polach 1. 4. dwudzielnych, na polach prawem złotem, a lewem

czerwonem — dwugłowy orzeł ukoronowany w prawej połowie czarny, a lewej biały; w polach 2. 3. błękitnych — krokiew srebrna. W tarczy sercowej pod koroną hrabiowską w polu błękitnem herb Jastrzębiec. Herb ten znajduje się na pałacu Brühlowskim w Warszawie. *Z. Wd.*

Odpowiedź na zagadnienie Nr. 137.

Monogram A. K. i herb (?) Korczak na buławie srebrnej ostatniego hetmana w. kor. Piotra Ożarowskiego należą zapewne do Augustyna Karwackiego, srebnika czynnego w Krakowie w latach 1791—1804 (L. Lepszy: Złotnictwo w Polsce, Kraków 1931, zesz. 1, str. 197). Spisy szlachty nie znają wprawdzie Karwackich h. Korczak, nie można do tego szczegółu przywiązywać jednak większej wagi, gdyż znane są pod tym względem braki naszych wydawnictw heraldycznych. A może to nie jest h. Korczak, lecz znak używany przez srebnika? Innego wytwórcy o literach A. K nie znamy. *Z. Wd.*

Członkowie Polsk. Tow. Heraldycznego.

Przystąpili w charakterze Członków Zwyczajnych:

do Oddziału Warszawskiego: Borkiewicz Ignacy, Nowy Tomyśl, Wlkp.

Pokwitowanie uiszczonych kwot w r. 1932.

Wpłacili do Zarządu Głównego: Borkiewicz Ignacy (5 zł. wpis).

Wpłacili do Oddziału Warszawskiego za rok 1932: Bem Włodzimierz (12 zł.)— Borkiewicz Ignacy (prenumerata za 1931 — 18 zł. i wkładka członkowska za 1932 r. — 24 zł.) — Chołoniewski Mieczysław (12 zł.)—Kosiński Stanisław (25 zł.) — Ślizień Olgierd (25 zł). — Witanowski M. R. (24 zł).

Proszę uprzejmie Sz. Członków o wpłacanie wkładek i regulowanie zaległości — proszę również Sz. Członków, którym dobro Towarzystwa leży na sercu do inkasowania wkładek członkowskich od swych sąsiadów i przyjaciół i wpłacania takowych na odpowiednie konta Oddziałów P.T.H. do P.K.O.

Jerzy Odrowąż-Pieniążek
Skarbnik P. T. H.

Résumés français des articles.

Un registre de prélèvement d'impôts du XVI-e siècle par le professeur **Stanislas Dziadulewicz.**

Liste des familles (avec indication de leurs armoiries et de leurs propriétés) mentionnées dans un registre d'impôts de 1564, corcernant le territoire de Czersk en Masovie.

Quelques noms estropiés dans les Mémoires de Pasek par **Fr. Kamocki.**

L'auteur rectific une vingtaine de noms de gentilhommes polonais, mentionnés dans les Mémoires de Jean-Chrysostome Pasek. Ces mémoires édites dans la seconde moitié du XVII-e siècle, sont justement célèbres et appréciées même à l'étranger, notamment en France. Les recherches de l'auteur lui font supposer que le texte qui nous en est connu, ne constitue ni l'autographe, ni même une copie, mais n'a été que dicté par Pasek, ce qui expliquerait les nombreuses erreurs.

Redaktor naczelny i odpowiedzialny: **Oskar Halecki.**

Do komitetu redakcyjnego należą: **Stanisław Kętrzyński, Józef ks. Puzyna i Zygmunt Wdowiszewski.**

Wydawca: Oddz. Warsz. Pol. Tow. Herald. w osobie S. Kętrzyńskiego.

Druk L. Nowaka w Warszawie, Warecka 12, tel. 244-99.